

УДК 338.24:330.341
JEL Classification: F55

*Карась О.С.,
канд. екон. наук, доц. кафедри міжнародної економіки,
Тернопільський національний економічний університет*

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Постановка проблеми. Переваги державно-приватного партнерства, як способу реалізації великих інвестиційних проектів, в порівнянні з іншими способами, характерні практично для всіх галузей економіки. Тобто алгоритм створення кластерів в кожній із сфер економіки приблизно однаковий. Він відрізняється в силу впливу факторів галузевого характеру. Реалізація соціально значущих проектів регіонального масштабу, як правило, пов'язана з пошуком відповідних інвесторів, зацікавлених в них, що зумовлює необхідність сформулювати прозору і зрозумілу правову основу механізму функціонування державно-приватного партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реалізації механізмів державно-приватного партнерства розглядали такі науковці, як: Догадайло В., Поляtkова Е. [1], Грищенко С. [2], Ляхович О., Павлов В. [3], а дослідженням кластерного підходу присвятили свої праці такі провідні дослідники, як: Портер М. [4], Цихан Т. В. [5], Вишневська М. К. [6] та інші.

Попри значне висвітлення у працях кластерного підходу та реалізації інноваційних державно-приватних проектів, на сьогодні залишаються мало дослідженими механізми застосування кластерного підходу у реалізації інвестиційних проектів в Україні, що обумовило вибір теми наукової статті.

Постановка завдання. На нашу думку, процес формування кластерів в Україні стримується відсутністю чітких і зрозумілих механізмів взаємодії бізнесу і влади, при запуску якого реалізовувалися б саме партнерські відносини. Метою статті є обґрунтування напрямів використання механізму державно-приватного партнерства як інструменту реалізації кластерного підходу інвестиційних інтересів держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. До теперішнього часу в світі напрацьований значний досвід формування та реалізації кластерної політики, який став предметом численних наукових досліджень. Проте, в Україні процеси формування і розвитку кластерів йдуть менш активно, ніж могло б бути і потрібно темпами розвитку світової економіки. Мають місце проблеми адекватного застосування теорії кластерів при формуванні регіональної кластерного підходу, проблеми вибору інструментів кластерного розвитку.

Співпраця між державою, представниками бізнесу, наукою і освітою, обумовлена ходом еволюції організаційно-правових форм здійснення підприємницької діяльності та загальними закономірностями розвитку суспільства на сучасному етапі, вносить певні корективи в сформоване уявлення про взаємодію економічних суб'єктів.

Так, найбільший фахівець в області конкурентного розвитку фірм і регіонів М. Портер під кластером розумів «індустріальний комплекс, сформований на базі територіальної концентрації мереж спеціалізованих постачальників, основних виробників і споживачів, пов'язаних технологічним ланцюжком» [4]. Вітчизняний дослідник Т. В. Цихай розглядає кластер як вертикальні виробничі недержавні ланцюги, які формуються навколо головних фірм і пов'язані через взаємини «покупець-постачальник», «постачальник-покупець», загальні канали закупівель і розподілу [5]. М. К. Вишневська вказує на близькість сутності категорії «кластер» з поширеними в радянській економіці поняттями «науково-виробничий комплекс» і «територіально-виробнича кооперація» [6].

Питання про роль кластерного підходу і ступеня втручання держави в процеси розвитку кластерів залишаються дискусійними. Практика застосування кластерного підходу в економіці демонструє різноманітні моделі регулювання розвитку економічних кластерів. Наявний досвід вимагає аналізу, наукового осмислення і розробки на їх основі теоретичних основ кластерної політики. Очевидно, що кластерна політика повинна бути заснована на природних процесах самоорганізації кластерів і передбачати заходи державного стимулювання, адекватні стану і рушійним силам розвитку кластера.

Кластерний підхід відрізняється від традиційних підходів, по-перше, тим, що всі кластери в тій чи іншій мірі важливі, так як продуктивність всередині кластерів визначає стандарти життя країни або регіону, по-друге, кластерний підхід – це не вузько спрямовані, а широкі зусилля органів влади щодо розвитку економіки регіону або країни, це інструмент політики, спрямований на створення

«локомотивів» економічного зростання, і, по-третє, кластерний підхід цілеспрямований на стимулювання інновацій насамперед через стимулювання розвитку конкуренції.

У загальному сенсі, кластер представляє собою групу географічно локалізованих взаємозалежних компаній, постачальників обладнання, комплектуючих, спеціалізованих виробничих послуг, інфраструктури, науково-дослідних центрів, вузів, в деяких випадках органів влади, і інших організацій, які взаємодоповнюють один одного в досягненні конкретного економічного ефекту і підсилюють конкурентні переваги як окремих компаній, так і кластера в цілому [7].

Згідно з доповіддю OECD (Організація економічного співробітництва і розвитку) [8], проблеми кластерної політики полягають у вирішенні наступних питань:

– по-перше, як повинна надаватися підтримка кластерів з боку держави – через створення умов функціонування або безпосередню підтримку кластерів;

– по-друге, чи повинні державні кошти вкладатися в широкий спектр кластерів або тільки до обмеженого кола лідируючих регіональних кластерів;

– по-третє, що важливіше з точки зору підтримки кластерів – збереження і розвиток робочих місць або культивування нових, стратегічно важливих, технологій.

На відміну від багатьох форм кооперації і інтеграції, найбільш відмітною рисою кластера є інноваційна орієнтованість. Як правило, кластери формуються там, де здійснюється або очікується просування в області техніки і технології виробництва для подальшого виходу на нові ринки. Крім того, в тих випадках, коли кластери включають в себе освітні установи і науково-дослідні центри, з'являється можливість негайної практичної реалізації результатів наукових досліджень, комерціалізації наукових розробок, а також моніторингу потреб у сфері наукових досліджень в галузі і регіоні. У цьому аспекті, кластер представляє собою інноваційну систему прикладного значення.

Важливо відзначити, що підприємства і організації, об'єднуючись в кластер, не втрачають своєї юридичної та економічної самостійності, продовжують функціонувати в умовах конкуренції, в той же час отримують певні переваги, які виділені для окремих груп учасників кластера і в систематизованому вигляді представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні чинники привабливості кластера для його складових

Складові кластера	Основні фактори привабливості для участі в кластері
Бізнес	1) вдосконалення системи інформаційного забезпечення, поширення інформації про інновації в галузі, зміни нормативно-правової бази, потреби і тенденції ринку; 2) підготовка і перепідготовка фахівців необхідної кваліфікації і по затребуваних напрямках діяльності підприємств галузі; 3) активізація інноваційної діяльності за допомогою залучення вчених до вирішення проблем, що стоять перед підприємствами галузі в сфері техніки, технології, менеджменту, маркетингу, логістики, фінансів і т.д.
Регіональні органи управління	1) зростання зайнятості населення, зростання купівельної спроможності; 2) зниження соціальної напруженості; 3) активізація малого і середнього бізнесу; 4) зростання надходжень до бюджетів різних рівнів; 5) спільна реалізація соціально-значущих проектів в регіоні.
Наука та освіта	1) практична реалізація результатів наукових досліджень, комерціалізація наукових розробок; 2) розширення можливостей для моніторингу потреб у сфері наукових досліджень в галузі і регіоні; 3) інформованість навчальних закладів про потреби учасників кластера в фахівцях певної кваліфікації і спеціальностей; 4) стажування студентів та випускників навчальних закладів на підприємствах галузі з можливим подальшим працевлаштуванням; 5) вдосконалення системи підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу за допомогою проходження стажувань на підприємствах кластера.

Джерело: складено автором

Конструктивний розвиток кластерів з потенційних в реальні неможливий без активного втручання в цей процес органів державної влади рівня, відповідного географічній локалізації кластера. Ефективний розвиток кластерів, в залежності від ступеня готовності до цього підприємницького співтовариства, інфраструктури та державних органів влади, може здійснюватися як за рахунок прикладання незначних зусиль малих підприємств, так і шляхом реалізації масштабних проектів. Саме в цьому випадку найактивніше запускати механізми державно-приватного партнерства(далі ДПП).

Найкращою політикою щодо підтримки кластерів є політика «кластерного активування», яка передбачає, що роль держави повинна зводитися до зняття бар'єрів, що заважають еволюції кластерів, перш за все, покращуючи середовище ведення бізнесу, створюючи інфраструктуру, з метою дати можливість кластеру розвиватися самостійно [9].

Стимулювання розвитку кластерної політики для регіональних та місцевих рівнів влади – закладання в свої стратегічні плани розвиток як кластерних ініціатив, так і різних форм співпраці держави з приватними інвесторами в широкому спектрі проектів. Велику роль в цьому аспекті приймає використання механізму державно-приватного партнерства, який визнається інноваційним в сфері управління. Механізм ДПП включає в себе використання методів податкового і бюджетного стимулювання інноваційного розвитку регіонів і галузей, а також можливостей державних інститутів інноваційного розвитку.

При цьому ДПП передбачає не тільки економічне партнерство, що базується на відносинах власності і принципах співфінансування, але і політичні консультації в законодавчій сфері, інформаційний обмін, підготовку і реалізацію освітніх і дослідницьких програм.

Завдяки значній підтримці з боку органів державного управління створюються реальні передумови до створення ефективного інструменту державно-приватного партнерства для реалізації проектів комплексного розвитку територій і галузей.

Застосування механізму ДПП дозволить трансформувати процес прийняття рішень щодо стимулювання і фінансування інноваційних проектів від традиційного до більш ефективного і послідовного (рис. 1).

Рис. 1. Трансформація процесу прийняття рішень по організації і фінансуванню інноваційного проекту з урахуванням механізму ДПП

Джерело: складено автором

Таким чином, в рамках ДПП, представники бізнесу забезпечують фінансові ресурси, професійний досвід, ефективне управління, гнучкість і оперативність у прийнятті рішень, а також здатність до новаторства. Зі свого боку держава забезпечує правомочності власника, можливість надання податкових та інших пільг, гарантій, а також матеріальних і фінансових ресурсів. Крім того, по мірі розвитку ДПП держава може поступово зміщувати акценти в своїй діяльності з конкретних проблем будівництва і експлуатації об'єктів на адміністративно-контрольні функції контролю, регулювання та дотримання громадських інтересів.

Факторами економічного зростання за допомогою кластеризації є наступні:

1. Активізація інноваційної діяльності суб'єктів за рахунок: накопичення знань в кластері і передачі неявних знань, досвіду, навичок; дифузії «ноу-хау» в результаті міграції в кластері висококваліфікованого персоналу, проведення навчальних семінарів для учасників кластерів; прозорості інформації; отримання даних про інтенсивність попиту, споживчі переваги; поліпшення методів вирішення складних завдань; більшої гнучкості і швидкості розробок і впровадження інновацій;

внутрішньої спеціалізації і стандартизації внаслідок наявності в складі кластера гнучких підприємницьких структур малого бізнесу, що представляють інноваційні точки зростання; мінімізації витрат на впровадження інновацій; придбання нововведень в рамках міжнародного технологічного співробітництва.

2. Розвиток підприємництва за рахунок: створення великими виробниками кластера попиту на спеціалізовані матеріально-технічні ресурси і послуги, розвиток аутсорсингу, коли малі та середні підприємства виконують роботу і надають послуги для ключових суб'єктів кластера.

3. Розвиток прикордонного співробітництва в сфері торгівлі, сільського господарства, туризму, транспорту, інфраструктури, що сприяє економічному розвитку прикордонних територій.

4. Залучення іноземних інвестицій в країну завдяки мережевій співпраці суб'єктів кластера із зарубіжними постачальниками і інвесторами та механізму ДПП в кластеризації.

5. Розширення експорту суб'єктами та рахунок спільних маркетингових програм, а також організаційної підтримки експортерів регіону в рамках ДПП [10].

Відзначимо, що в Україні партнерству між державою і бізнесом в даний час приділяється досить велика увага з боку органів влади, водночас реалізація кластерних стратегій розвитку поки не набула великого поширення. Також важливим фактом є те, що в Україні розвиток кластерів стикається із серйозними перешкодами історичного характеру, а так як велика частина української економіки створювалася поза ринком, то і не можна говорити про природні кластери, які з'являються в силу історичних причин, описаних М. Портером. Проте кластерна форма дуже перспективна, її розвиток може серйозно поліпшити конкурентоспроможність і ефективність економіки країни, отже, можна говорити про необхідність включення кластерів в проекти регіонального розвитку. Крім того, стримуючими факторами для формування і розвитку кластерів в Україні є:

– низька якість управління бізнесом, відсутність орієнтації багатьох підприємств на міжнародний ринок;

– слабкий рівень розвитку територіальних коопераційних структур, які, як правило, самостійно не можуть впоратися із завданням розробки та реалізації пріоритетів для просування інтересів регіонального бізнесу;

– недостатній рівень планових рішень по територіальному господарському розвитку;

– великі горизонти досягнення очікуваних результатів, так як реальні вигоди від створення кластерів проявляються лише через 5–10 років[11].

Висновки з проведеного дослідження. Поширення державно-приватного партнерства як сучасної форми взаємодії влади і бізнесу в Україні стримується тим, що не розроблена повна законодавча база; не сформовані органи виконавчої влади, у віданні яких знаходяться питання державно-приватного партнерства; фінансово-економічні інститути, що забезпечують інвестування та гарантування приватних інвестицій; незалежні організації, що здійснюють експертизу проектів і консалтинг; керуючі компанії, асоціації, об'єднання, фонди і т. п. Використовувати повною мірою потенціал державно-приватного партнерства не дозволяє і відсутність спеціальних податкових пільг для організацій, залучених в реалізацію партнерських проектів, а також відсутність атмосфери довіри до партнера.

Особливу роль у формуванні кластерів відіграє встановлення ефективних партнерських відносин регіональної адміністрації та бізнесу. Саме на регіональному та місцевому рівнях в даний час формується соціально-економічний і інституційний фундамент ринкової економіки, визначаються базові параметри нового соціального контракту. Одночасно йде відбір інститутів взаємодії органів влади, бізнесу та населення, за яким можна визначити найважливіші параметри формування такого контракту.

Водночас держава повинна сконцентрувати зусилля на: стандартизації; стимулюванні інвестицій; антимонопольній політиці; власне підтримці кластера, зокрема щодо усунення бар'єрів; сприянні експорту за межі регіону; підтримці інфраструктури кластера; розвитку програм навчання і перепідготовки; розвитку зв'язків з наукою; проведенні конференцій; страхуванні ризиків та ін.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що процес формування кластерів в Україні стримується відсутністю чітких і зрозумілих механізмів взаємодії бізнесу і влади, при запуску яких реалізовувалися б саме партнерські відносини.

Бібліографічний список

1. Догадайло В.А., Поляtkова Е.А. Возможности реализации принципов частно-государственного партнерства в стройиндустрии для развития рынка массового жилищного строительства. *Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование*. 2009. № 4. С. 58-60. URL: http://dpr.ru/journal/journal_39_16.htm (дата звернення: 20.02.2019).

2. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу. Київ, 2011. 140 с.

3. Павлов В.І., Ляхович О.О. Особливості форм державно-приватного партнерства в інноваційній сфері. *Регіональна економіка*. 2013. № 3(69). С. 57-65.
4. Портер М. Конкуренція. Москва: Издат. дом «Вільямс», 2005. 608 с.
5. Цихан Т.В. Кластерная теория экономического развития. *Проблемы теории и практики управления*. 2003. № 5. URL: http://www.subcontract.ru/docum/documshow_documid_168.html (дата звернення: 21.02.2019).
6. Вишневецкая М.К. К вопросу о дефинициях понятия «кластер». *Ломоносов*: материалы докладов XIV Международной конференции студентов, аспирантов и молодых ученых. Москва: Изд-во МГУ, 2007, С. 39-41. URL: https://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/24/vishnevskaya@i.ua.doc.pdf (дата звернення: 21.02.2019).
7. Кластер как эффективный инструмент социально-экономического развития. URL: www.center-nno.ru/ru/materials/library/13-2 (дата звернення: 22.02.2019).
8. OECD (2007), *Competitive Regional Clusters: National Policy Approaches*. URL: www.oecd.org/publications/Policybriefs (дата звернення: 24.02.2019).
9. Ketels, C. (2013), "Clusters of Innovation in Europe", in: *Structural Change in Europe 3 – Innovative City and Business Regions*, Bollscheivel: Hagbarth Publications.
10. Яшева Г. Методологические основы формирования кластерной политики в странах с переходной экономикой. *Белорусский экономический журнал*. 2006. № 2. С. 87-100. URL: http://bseu.by:8080/bitstream/edoc/3826/2/Yasheva_G_Metodologicheskie_osnovy_klasternogo_podkhoda_BEZh_2_06_ocr.pdf (дата звернення: 24.02.2019).
11. Родионова Л.Н., Хайруллин Р.Ф. Кластеры как форма интеграции инвестиционных ресурсов. *Региональная экономика: теория и практика*. 2009. № 13 (106). С. 75-80.

References

1. Dogadaylo, V.A. and Poliatkova, E.A. (2009), "Opportunities for implementing the principles of public-private partnership in the construction industry for the development of the mass housing market", *Nedvizhimost i investitsii. Pravovoe regulirovanie*, no. 4, pp. 58-60, available at: http://dpr.ru/journal/journal_39_16.htm (access date February 20, 2019).
2. Hryshchenko, S. (2011), *Pidhotovka ta realizatsiiproektivpublichno-pryvatnohopartnerstva: Praktychnyyposibnykdliarhanivmistsevoivlady ta biznesu* [Training and implementation of projects of public-private partnership: Practical textbook for organizations of the government authority and owner], Kyiv, Ukraine, 140 p.
3. Pavlov, V.I. and Liakhovych, O.O. (2013), "Features of forms of public-private partnership in the innovation sphere", *Rehionalna ekonomika*, no. 3(69), pp. 57-65.
4. Porter, M. (2005), *Konkurentsiia* [Competition], Izdat. dom «Viliams», Moscow, Russia, 608 p.
5. Tsikhan, T.V. (2003), "Cluster theory of economic development", *Problemy teorii praktiki upravleniia*, no. 5, available at: http://www.subcontract.ru/docum/documshow_documid_168.html (access date February 21, 2019).
6. Vishnevskaya, M.K. (2007), "On the definition of the concept of "cluster"", *Lomonosov* [Lomonosov]: *materialy dokladov XIV Mezhdunarodnoy konferentsii studentov, aspirantov i molodykh uchenykh* [materials of reports of the XIV International conference of students, postgraduate students and young scientists], Izd-vo MGU, Moscow, Russia, pp. 39-41, available at: https://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/24/vishnevskaya@i.ua.doc.pdf (access date February 21, 2019).
7. *Klaster kak effektivnyy instrument sotsialno-ekonomicheskogo razvitiia* [Cluster as an effective tool for socio-economic development], available at: www.center-nno.ru/ru/materials/library/13-2 (access date February 22, 2019).
8. OECD (2007), *Competitive Regional Clusters: National Policy Approaches*, available at: www.oecd.org/publications/Policybriefs (access date February 24, 2019).
9. Ketels, C. (2013), "Clusters of Innovation in Europe", in: *Structural Change in Europe 3 – Innovative City and Business Regions*, Hagbarth Publications, Bollscheivel, Germany.
10. Yasheva, G. (2016), "Methodological basis for the formation of cluster policy in countries with economies in transition", *Belorusskiy ekonomicheskii zhurnal*, no. 2, pp. 87-100, available at: http://bseu.by:8080/bitstream/edoc/3826/2/Yasheva_G_Metodologicheskie_osnovy_klasternogo_podkhoda_BEZh_2_06_ocr.pdf (access date February 24, 2019).
11. Rodionova, L.N. and Khayrullin, R.F. (2009), "Clusters as a form of integration of investment resources", *Rehionalnaia ekonomika: teoriia i praktika*, no. 13(106), pp. 75-80.

Карась О.С. КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Мета. Обґрунтування напрямів використання механізму державно-приватного партнерства як інструменту реалізації кластерного підходу інвестиційних інтересів держави.

Методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є вітчизняна й міжнародна нормативно-правова база, наукові праці вітчизняних вчених щодо категорії «кластер». Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналізу та синтезу – при вивченні сучасного стану та досвіду кластеризації в Україні; абстрактно-логічний – при формуванні висновків.

Результати. Розглянуто теоретичні аспекти можливого розвитку кластерного підходу в Україні, а також роль державно-приватного партнерства в реалізації цього завдання. Висвітлено особливості застосування кластерного підходу до реалізації інвестиційних ДПП проектів. Визначено можливості реалізації державно-приватного партнерства з використанням кластерного підходу, який би також послужив основою реалізації політики щодо економічного розвитку регіонів та країни в цілому.

Наукова новизна. Наведено основні чинники привабливості кластера, що включають його складові, та основні фактори привабливості для участі в кластері. Обґрунтовано трансформаційний процес прийняття рішень з організації і фінансування інноваційного проекту з урахуванням механізму державно-приватного партнерства, що забезпечить економічне зростання регіону за допомогою кластеризації.

Практична значущість. Основні положення даного дослідження можуть бути використані в процесі розвитку регіональних кластерів, взаємодії органів влади, підприємств та галузевих наукових установ у процесі становлення кластерів.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, кластерний підхід, кластер, інноваційна діяльність, інвестиції, економічне партнерство, розвиток регіонів.

Karas O.S. CLUSTER APPROACH AS AN EFFICIENT MECHANISM DEVELOPMENT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

Purpose. The purpose of the article is to use the mechanism of public-private partnership as an instrument for implementing the cluster approach of the investment interests of the state.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the research is the domestic and international normative-legal base, scientific works of domestic scientists concerning the structuring of the category "cluster". To achieve this goal, the following methods were used: general scientific and special research methods: analysis and synthesis - in studying the current state and experience of clusterization in Ukraine; abstract-logical – when drawing conclusions.

Findings. The article highlights the features of the application cluster approach to implement investment PPP projects. The authors consider theoretical aspects of the possible development of cluster approach in Ukraine, as well as the role of public-private partnerships in the implementation of this task.

Originality. The main factors of the attractiveness of the cluster, which include its components and main factors of attractiveness for participation in the cluster are presented. The transformational decision-making process on the organization and financing of an innovative project based on the mechanism of public-private partnership, which provides economic growth of region with the method of clusterization is substantiated.

Practical value. The main provisions of this study can be used in the development of regional clusters, the interaction of authorities, enterprises and industry scientific institutions in the process of cluster formation.

Key words: public-private partnership, cluster approach, cluster, innovation activity, investments, economic partnership.

Карась Е.С. КЛАСТЕРНЫЙ ПОДХОД КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Цель. Обоснование направлений использования механизма государственно-частного партнерства как инструмента реализации кластерного подхода инвестиционных интересов государства.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования является отечественная и международная нормативно-правовая база, научные труды отечественных ученых относительно категории «кластер». Для достижения поставленной цели использованы общенаучные и специальные методы исследования: анализа и синтеза – при изучении современного состояния и опыта кластеризации в Украине; абстрактно-логический – при формировании выводов.

Результаты. Рассмотрены теоретические аспекты возможного развития кластерного подхода в Украине, а также роль государственно-частного партнерства в реализации этого задания. Освещены особенности применения кластерного подхода к реализации инвестиционных ГЧП проектов. Определены возможности реализации государственно-частного партнерства с использованием кластерного подхода, который бы также послужил основой реализации политики по экономическому развитию регионов и страны в целом.

Научная новизна. Приведены основные факторы привлекательности кластера, включающие его составляющие, и основные факторы привлекательности для участия в кластере. Обосновано трансформационный процесс принятия решений по организации и финансированию инновационного проекта с учетом механизма государственно-частного партнерства, что обеспечит экономический рост региона с помощью кластеризации.

Практическая значимость. Основные положения данного исследования могут быть использованы в процессе развития региональных кластеров, взаимодействия органов власти, предприятий и отраслевых научных учреждений в процессе становления кластеров.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, кластерный подход, кластер, инновационная деятельность, инвестиции, экономическое партнерство, развитие регионов.